

ELS PRIMERS ACADÈMICS D'HONOR DE LA REIAL ACADÈMIA DE MEDICINA DE CATALUNYA (1915-1945)

CORBELLA i CORBELLA, Jacint

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya

RESUM: Notícia dels primers acadèmics d'honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, entre 1915 i 1945. Dades sobre els 19 acadèmics nomenats. Destaquen els noms de Santiago Ramón y Cajal, Emil Abderhalden, Albert Calmette, Walter Cannon, Karl Neuberg, Gerard Domagk, que van obtenir o van ser proposats pel premi Nobel de Medicina. Eren catalans residents a fora Rudolf Matas (New Orleans) i Sebastià Recasens (Madrid).

Paraules clau: Acadèmics honor. Reial Acadèmia Medicina de Barcelona. Ramón y Cajal, Abderhalden, Calmette, Cannon, Neuberg, Domagk, Matas, Recasens.

RESUMEN: Noticia de los primeros académicos de honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, entre 1915 i 1945. Datos sobre los 19 académicos elegidos. Destacan los nombres de Santiago Ramón y Cajal, Emil Abderhalden, Albert Calmette, Walter Cannon, Karl Neuberg, Gerard Domagk, que ganaron o fueron propuestos para el premio Nobel de Medicina. Eran catalanes residentes fuera de Catalunya: Rudolf Matas (New Orleans) y Sebastian Recasens (Madrid).

Palabras clave: Académicos honor. Reial Acadèmia Medicina de Barcelona. Ramón y Cajal, Abderhalden, Calmette, Cannon, Neuberg, Domagk, Matas, Recasens.

*

La que avui és Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya va ser fundada l'any 1770 amb el nom d'Acadèmia Mèdico Pràctica. Des d'aleshores, tot i conservant la seva identitat de forma continuada, ha experimentat alguns canvis, tant en el seu nom com en els membres i continguts. Això s'ha reflectit en diferents normes legals: Estatuts i Reglaments que ara s'analitzen, en relació a l'estudi dels Acadèmics d'Honor, que són una part important i representativa dels membres de l'Acadèmia. S'esmentaran primer les normes i després s'analitzarà breument el nomenament d'Acadèmics, i amb més detall els elegits entre 1915 i 1945.

El 29 d'abril de 1770 hi ha una petició (n'hi havia hagut una anterior de 1754) demanant al rei una Acadèmia mèdica. Es concedeix amb data 4 de maig de 1770, La primera sessió, de constitució, es fa el 2 de juliol de 1770. El 1785 se li concedeix el títol de Reial.

LES NORMATIVES. ESTATUTS I REGLAMENTS

(Estatuts de 1786, 1830, 1886, 1945, 1970)

Els primers Estatuts daten de l'any 1786 (21 de setembre de 1786) Pel que fa als membres (socios) es distingeixen els que vivien a la ciutat de Barcelona i els de fora, sense altres diferències. Hi ha una primera "Addició" als estatuts, de 7 de juny de 1797, en que sí que es detallen els tipus de socis: que poden ser: Honoraris, Residents, Íntims, Lliures, Corresponsals i Associats. Els Honoraris en nombre màxim de 12, són considerats com a "mecenes o protectors" i no són metges. Els Residents estan limitats a 20, i són el precedent dels actuals numeraris. Tots han de ser doctors en medicina. Els íntims són com els anteriors, però no residents a la ciutat de Barcelona, en nombre màxim de 30 espanyols i 20 estrangers. Els Lliures, en nombre màxim de 12, són persones destacades en la ciència, sense ser metges (cal considerar que la cirurgia és aleshores una titulació diferent de la medicina). Els corresponents, sense nombre precís, han d'enviar algun treball. Els associats són tots els metges que resideixin a Barcelona. No hi cap referència als que després seran considerats Acadèmics d'Honor.

Estatuts de 1830. L'Acadèmia ha perdut la seva independència, passa a ser considerada com una de les Acadèmies de districte. Hi ha tres tipus de socis: numeraris, agregats i corresponents. Els numeraris són en nombre variable entre les diferents Acadèmies. Els Agregats són "els que resideixen a les ciutats i en els caps de partit dels districtes que tinguin Acadèmia". Els corresponents han d'enviar algun treball que sigui aprovat per l'Acadèmia. No hi ha referències a Acadèmics d'Honor.

Estatuts de 1886 i Reglament de 1892. L'any 1892 l'Acadèmia va imprimir un fulletó, en el qual es recollien els Estatuts de les Acadèmies de Medicina de Districte, que havien estat aprovats per RD de 14 de maig de 1886 i també el Reglament interior de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, aprovat el 18 de febrer de 1892. Aquests textos van tenir una vigència llarga.

Els Estatuts afectaven a totes les Acadèmies de Districte (es considerava central la de Madrid) que en aquell moment eren deu (Barcelona, Cadis, Corunya, Granada, Múrcia, Palma de Mallorca, Sevilla, València, Valladolid i Saragossa). Depenien del Ministeri de Foment, a través de la Direcció General d'Instrucció Pública. Aquests estatuts tenien 51 articles.

Els primers acadèmics d'Honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (1915-1945)

Hi havia dos tipus d'acadèmics. Numeraris i Corresponsals (art. 9). Es preveia que per cada vuit metges hi hagués un farmacèutic i, a més a més, un veterinari entre tots. Els corresponsals podien ser nacionals (amb un màxim de quatre vegades el nombre de numeraris) i estrangers, en nombre no limitat. Els numeraris han d'estar domiciliats a la mateixa ciutat on radiqui l'Acadèmia. En cas de canvi de localitat han de passar a ser corresponsals, podent reingressar si tornen al domicili anterior. No està prevista la categoria d'acadèmics d'honor.

El Reglament de l'Acadèmia de Barcelona de 1892 té 42 articles. Es fixa que hi haurà 40 acadèmics numeraris, d'ells 33 metges, 5 farmacèutics i 2 veterinaris (art. 1). L'art. 2 té un cert interès pel tema d'ara: Mentre no es concedeixi pel govern la categoria d'"Acadèmics honoraris", els que actualment ho són queden confirmats en els seus càrrecs fins a la seva extinció. Havien estat considerats Honoraris els membres numeraris que no podien assistir a les sessions, per edat, malaltia, o per trasllat de domicili.

Els acadèmics corresponents són de tres tipus: -els qui ho demanin, prèvia presentació d'un treball que ha de ser aprovat; els que guanyin algun premi de l'Acadèmia; també val un accèssit. I els numeraris que traslladin el domicili a una altra població.

El fulletó de 1910. L'any 1910 l'Acadèmia va imprimir un fulletó, amb dades històriques sobre la seva composició. Recull els "socios honorarios" (en la primera època), nomenats a partir de 1790 i fins l'any 1797. En total són 21. Segueix el llistat d'acadèmics numeraris, des de l'inici fins el 1910, i consten els noms de 171 acadèmics.

El llibre de 1929. L'any 1929, en passar l'Acadèmia a la nova seu del carrer del Carme, que és l'actual, va publicar un llibret molt ben editat, en el qual es reproduïxen els Estatuts de 1886 i un nou Reglament de 24 de gener de 1920. Ja consta com a "Real Academia de Medicina de Barcelona".

Els canvis més importants en relació al Reglament anterior són:

1. El nombre d'acadèmics numeraris passa a ser de cinquanta.
2. Es crea la classe d'Acadèmics Honoraris "integrada per tots els numeraris que amb una antiguitat mínima de deu anys, ho demanin, i per aquells acadèmics que amb menys de deu anys d'exercici no hagin assistit a la majoria de les sessions durant un bienni.

L'Acadèmia preveu tres tipus d'acadèmics: numeraris, honoraris i corresponents. Els numeraris són 50. Entre ells hi haurà 40 metges cirurgians (sic), 6 farmacèutics, 2 veterinaris i 2 persones especialitzades en ciències naturals, físiques o químiques.

Els corresponents poden ser de quatre tipus: els tres anteriors i un de nou, format pels acadèmics de número que, sense impossibilitat física, deixin d'assistir a la meitat més una de les sessions ordinàries, científiques o de govern, i a les de les seccions i comissions, durant un bienni, i no portin deu anys d'antiguitat. No estan previstos els acadèmics d'honor. En el llibre segueix un llistat dels acadèmics des del principi fins a l'any 1929.

Els Estatuts de 1945. Un Decret de 17 de novembre de 1945, aprova uns nous "Estatutos de las Reales Academias de Distrito". En el preàmbul comença "Vienen realizando las Academias provinciales de Medicina...". Han baixat de nivell i són considerades provincials, tot i que després es diu "Estatutos de las Reales Academias de Medicina de Distrito". Tenen 51 articles i 3 disposicions transitòries.

El nombre d'Acadèmies de districte és d'11. Les mateixes deu anteriors, més la de Santa Cruz de Tenerife. Ara depenen del "Ministerio de Educación Nacional".

S'estableix que hi ha quatre tipus d'Acadèmics: d'Honor, Numeraris, Honoraris i Corresponsals (art. 10). L'art. 11 defineix els acadèmics d'honor: "Los nombramientos de Académicos de Honor deberán recaer en sabios de universal renombre. No podrán exceder de número de tres españoles y seis extranjeros". Han de ser designats per votació unànim.

El Reglament de 1948. El 12 de juliol de 1948 es va aprovar un nou Reglament interior de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, adaptat als Estatuts de 1945. Respecte als Acadèmics d'Honor s'adapta totalment als Estatuts.

L'any 1962 l'Acadèmia va publicar un fulletó, amb els Estatuts, Reglament interior, i Llista d'Acadèmics numeraris. Els Estatuts són els mateixos i el Reglament es va modificar per acords del Ple de 28 de desembre de 1961 i 30 de gener de 1962. Té 52 articles.

Un punt interessant el trobem a l'art. 27. "Es creen, a partir d'ara, tres seminaris pel foment en general dels treballs..." El tercer és d'Història de la Medicina. L'art. 28 preveu la publicació d'un "Boletín de la Academia". L'art. 18 tracta del procediment per a nomenar acadèmics d'honor.

Estatuts de 1970. Un Decret de 12 de juny de 1970 aprovava uns nous Estatuts de les "Reales Academias de Medicina de Distrito", que deroguen els de 1945. Tenien, altra vegada, 51 articles. Ara el nombre d'Acadèmies és de dotze: les anteriors més la de Bilbao. La de La Corunya indica entre parèntesis (Galícia y Astúries).

L'art. 10 defineix 5 formes d'acadèmics: d'honor, numeraris, honoraris, supernumeraris i corresponents. L'art. 11 tracta dels Acadèmics d'Honor, que no poden ser més de cinc

Els primers acadèmics d'Honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (1915-1945)

espanyols i deu estrangers. També indica “Deberán recaer en sabios de universal renombre”. I han de ser designats per unanimitat.

Sobre els acadèmics honoraris (art. 19), hi ha tres formes. La primera acull a “Los Académicos de número de la Nacional de Medicina”. La segona recull els acadèmics numeraris impossibilitats físicament o per malaltia. La tercera els qui són traslladats pel seu càrrec fora del districte. Es crea la categoria de supernumeraris, que són els acadèmics electes que no prenen possessió.

L'art. 21 preveu que siguin acadèmics corresponents “Los académicos numerarios de las Academias de Distrito”. Hi ha una divisió en sis seccions (art. 26), que és la vigent fins ara.

Transferència a la Generalitat de Catalunya. L'estatut d'Autonomia de Catalunya de l'any 1978 preveu la competència exclusiva del govern de la Generalitat de Catalunya sobre les Acadèmies amb seu a Catalunya. Les normes es van desenvolupar i la Generalitat va assumir aquestes competències l'any 1986.

Canvi de nom. El Ple de l'Acadèmia de 10 de desembre de 1991 va acordar canviar el vell nom de Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona pel de Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. (Resolució de 4 de maig de 1992, publicada al DOGC de 18 de maig de 1992).

Estatuts de 1997. Els Estatuts actualment vigents van ser aprovats en sessió extraordinària del Ple de l'Acadèmia de 17 d'abril de 1997 i publicats al DOGC de 3 d'octubre de 1997. Tenen 52 articles. Hi ha el desenvolupament reglamentari d'alguns d'aquests articles, aprovat simultàniament.

Hi ha tres tipus d'acadèmics: de número, corresponents i d'honor. (art. 3). Per aquests l'art. 12 fixa un màxim de deu acadèmics de nacionalitat espanyola i deu d'altres nacionalitats. Cal un 80 % de vots positius, i en tot cas majoria absoluta dels membres amb dret a vot. Aquest text està recollit en un fulletó publicat per l'Acadèmia l'any 2003.

Aquests són els textos legals. La realitat, tot i que s'hi adapta, no sempre hi ha hagut una coincidència exacta. Els acadèmics d'honor apareixen a partir dels estatuts de 1945. Abans, en els de 1886, no se'n parla.

En resum: tot i que no és fins l'any 1945 que no apareix la figura d'Acadèmic d'Honor, l'Acadèmia de Barcelona ja havia fet nomenaments, en un cas com a “soci de mèrit”, el

1915, per a Esteve Terradas, i en altres com a “Acadèmics Honoraris”, a més dels que ho van ser per pas des de la categoria d’acadèmics numeraris, i que de fet és un grup diferent. La situació es va normalitzar quan l’any 1957 tots els acadèmics honoraris estrangers van passar a ser Acadèmics d’Honor, per tal d’ajustar-se al Reglament vigent, com explica el doctor B. Rodríguez Arias, en el volum primer, i únic que va sortir, de “Crónica”, l’any 1967.

ELS ACADÈMICS D’HONOR

La publicació de les sessions inaugurals de cada curs gairebé sempre recull al final el llistat dels acadèmics. L’Acta de la sessió inaugural de l’any 1949 porta una relació d’Acadèmics d’Honor, formada per un sol membre: Alexander Fleming, amb data d’ingrés 3 de juny de 1948. Després hi ha una sèrie de 15 acadèmics honoraris, amb dates d’ingrés entre 1915 i 1948. El 14 primers corresponen de fet al concepte d’acadèmics d’honor i van ingressar entre 1915 i 1944. Només l’últim, ingressat al 1948 es tracta d’un acadèmic de número que va passar a honorari. Però a més hi havia els qui, havent estat nomenats abans de 1945, ja havien traspassat, en nombre de cinc.

La primera relació, publicada en forma d’escalafó, d’aquests catorze acadèmics, a més dels cinc ja traspassats, és:

DATA D’INGRÉS	NOM	CIUTAT
15 desembre 1915	Esteve Terrades i Illa	Barcelona
13 març 1920	Avelino Gutiérrez	Buenos Aires
1 maig 1922	Santiago Ramón y Cajal	Madrid
1 febrer 1923	Rodolf H. Matas	New Orleans
19 desembre 1924	Carlos Monckeberg	Santiago de Chile
16 maig 1925	Constantin Levaditi	París
16 maig 1925	Wladislaw Kopaczewski	Brussel·les
4 maig 1928	Eliseo Cantón	Buenos Aires
20 maig 1932	Sebastià Recasens i Girol	Madrid
17 juny 1932	Emil Abderhalden	Halle
17 juny 1932	Albert Calmette	París
17 juny 1932	Walter B., Cannon	Boston
17 juny 1932	Karl Neuberg	Berlin
18 juny 1940	Hermann Wintz	Erlangen
23 octubre 1941	Gerard Domagk	Elberfeld (Alem.)
21 novembre 1941	René Lérique	París

Els primers acadèmics d'Honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (1915-1945)

28 març 1942	Hermann Mooser	Zurich
15 desembre 1943	Gustav von Bergmann	Berlin
21 abril 1944	Maurice Heitz-Boyer	París

Després, en els llistat de les mateixes sessions d'anys següents, i afegint-hi els qui han mort, s'inclouen com a Acadèmics d'Honor, u honoraris:

3 juny 1948	Alexander Fleming	Londres (Honor)
6 desembre 1949	José Casares Gil	Madrid (Honor)
3 abril 1951	Alfredo Marchionini	Munich (honorari)
18 març 1952	Lorenz Böhler	Viena (honorari)

(nota: l'acta de la sessió inaugural de 1958, i en referència a la mort del Dr. Rodolf Matas, es diu, en nota a peu de pàgina: "Actualment els acadèmics honoraris s'inclouen en la categoria d'acadèmics d'honor "en virtud de acuerdo tomado por la Academia y a tenor de lo dispuesto en los Estatutos vigentes"). En el llistat de personal de l'any 1958 hi ha una refosa dels dos grups, amb un acadèmic espanyol (Casares) i cinc estrangers (Neuberg, Domagk, Mooser, Marchionini i Böhler).

En el llistat de la sessió inaugural de gener de 1960 hi ha a més:

14 maig 1959	Francesc Duran Reynals	New Haven (pòstum)
9 juliol 1959	Gregorio Marañon Posadillo	Madrid (+)

Els membres elegits posteriorment són, fins a fer un total de 59 són:

- 1964. Manuel Bastos Ansart
- 1970. Josep Trueta Raspall (m. 19-01.1976)
- 1972. Teófilo Hernando Ortega (m. 1976)
- 1972. Severo Ochoa de Albornoz
- 1973. Michael J. Hogan (m. 1993)
- 1973. Ulf von Euler
- 1973. Julián de Ajuriaguerra
- 1973. Pedro Ara Sarriá (m. 16.09.74)
- 1973. Antonio Cortés Lladó
- 1974. Juan J. Barcia Goyanes (m. 2003)
- 1977. Joan Oró Florensa (m. 2004)
- 1977. Francisco Orts Llorca (m. 1993)
- 1978. Miguel Herrera Figueroa (m. 1999?)
- 1978. Pedro R. David

Jacint Corbella i Corbella

- 1981. *Juan Cuatrecasas Arumí (m. 1990)*
- 1983. *Andor Sventivany*
- 1984. *Pedro Laín Entralgo*
- 1985. *Georges Lanteri-Laura (m. 2004)*
- 1985. *Robert Merle d'Aubigné*
- 1989. *Frederic Mayor Zaragoza*
- 1996. *Salvador Moncada*
- 1996. *Valentí Fuster de Carulla (18.04.1997)*
- 1998. *Enric Fernández Pellicer (m. 1999)*
- 1998. *M. Victoria de la Cruz (m. 1999)*
- 1999. *Carles Vallbona*
- 2001. *David Cardús Pascual (m. 2003)*
- 2005. *Xavier Pi-Sunyer Díaz*
- 2005. *James D. Watson*
- 2005. *Rita Levi Montalcini (04.11.05)*
- 2006. *Carles Cordón*
- 2006. *Joan Massagué*
- 2006. *Angel G. Pellicer*
- 2007. *Jean Dausset*
- 2008. *Umberto Veronesi*
- 2009. *Pere Brugada*

ELS 19 PRIMERS ACADÈMICS D'HONOR, DE 1915 A 1944.

Es farà una descripció breu, orientativa sobre qui van ser i què van fer, de l'obra de cadascun d'ells.

(1) Esteve Terradas i Illa. (Barcelona, 15 de setembre de 1883 – Madrid, 9 de maig de 1950). Matemàtic, físic i enginyer. Va fer els primers estudis a Alemanya. Llicenciat en Ciències físiques i matemàtiques, l'any 1904 per la Universitat de Barcelona, el 1905 va presentar dues tesis a Madrid, per obtenir els graus de doctor en Física i Matemàtiques. També va fer estudis d'enginyeria. Catedràtic de Mecànica Racional de Saragossa (1907) i d'Acústica i Òptica de Barcelona (1908). El 1932 va passar a la universitat de Madrid. El 1909 fou membre de l'Acadèmia de Ciències i Arts i des del 1911 també ho fou de l'Institut d'Estudis Catalans, (i el 1946 seria membre de la Real Academia Española). Va dirigir la instal·lació del servei de telèfons de la Mancomunitat de Catalunya i fou director de les obres del metro de Barcelona, inaugurat el 1926. Fou el promotor de la visita d'Albert Einstein a Barcelona el mes de febrer de 1923. Un asteroide, el 2399 porta el nom de "Terradas". Va ingressar a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona el 15 de

desembre de 1915, aleshores en qualitat de “soci de mèrit”, que després s'igualà a la categoria d'Acadèmic d'Honor.

(2) Avelino Gutiérrez (n. San Pedro de Soba, Santander, 21 de juliol de 1864 – Buenos Aires 20 de febrer de 1946). Emigrat de molt jove a l'Argentina, va estudiar medicina a Buenos Aires, llicenciant-se l'any 1890. Es doctorà amb una tesi sobre l'anatomia del mediastí, i el 1894 ja era catedràtic d'Anatomia de la facultat de Medicina de B. Aires, on va fer una tasca docent important. Exercí com a cirurgià i fou director de l'Hospital Español. Autor d'un text “*Curso de Anatomia Topogràfica*” (1911). L'any 1920 va viatjar a Espanya, essent nomenat Doctor Honoris Causa de la Universitat de Madrid i Acadèmic d'Honor de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona (13 de març de 1920). També fou promotor del viatge de molts intel·lectuals espanyols a l'Argentina, entre ells August Pi-Sunyer. Entre es seves aportacions a la tècnica quirúrgica una d'elles fou la incisió retroauricular, en forma de J, per a l'extirpació de la paròtida.

(3) Santiago Ramón y Cajal (Petilla de Aragón, Navarra, 1 de maig de 1852 – Madrid, 17 d'octubre de 1934). Ha estat la personalitat màxima de la ciència espanyola del seu temps. Premi Nobel de Medicina de l'any 1906, les seves aportacions al coneixement de l'estructura del sistema nerviós, han estat fonamentals, principalment l'estudi de les connexions interneuronals: sinapsis, fet que ha tingut una gran influència en el desenvolupament de les neurociències. Havia estat catedràtic d'Histologia i Anatomia Patològica de la Facultat de Medicina de Barcelona durant poc més de quatre anys, de 1887 a 1892. L'Acadèmia que no l'havia pogut tenir entre els seus membres, probablement per la poca durada de la seva estada a Barcelona, li va atorgar el títol d'Acadèmic Honorari l'1 de maig de 1922, en el seu setantè aniversari.

(4). Rodolf H. Matas (Bon Carre, New Orleans, Louisiana, USA, 1860 – m. 24 de setembre de 1957). Ha estat considerat com el cirurgià més actiu en la introducció del tractament quirúrgic dels aneurismes vasculars, i primera autoritat mundial en el seu temps sobre aquest tema. Fill de Narcís Hereu, metge empordanès emigrat als Estats Units, i de J. Matas va mantenir sempre el seu contacte amb la família de Sant Feliu de Guíxols, poble de la seva mare. Va adoptar el cognom matern, Matas, deixant el patern per a la lletra intermèdia. Fou professor de la Tulane University, la biblioteca de la qual porta el seu nom. Membre d'honor de l'Acadèmia de medicina de Barcelona des de l'1 de febrer de 1923.

(5) Carlos Monckeberg Bravo (1884- m. 6 de juliol de 1954). Professor de Clínica Obstètrica de la Universitat de Chile, i també dedicat a estudis sobre l'ensenyament de la medicina. El 19 de desembre de 1924 va ingressar com a Acadèmic d'Honor. L'any 1929 va participar en el projecte de creació de la Universitat Catòlica de Chile, essent el

primer degà de la seva facultat de medicina. Va ser un dels fundadors i el primer president de la “Sociedad Chilena de Obstetricia y Ginecología”, l’any 1935. Ho va ser en els triennis 1935-1937 i 1941-1943.

(6) Constantin Levaditi (Galatz, Romania, 1 d’agost de 1874 – París, 5 de setembre de 1953). Immunòleg d’origen romanès que va fer el seu treball a l’Institut Pasteur de París. Va fer els estudis de medicina a Bucarest, essent deixeble de Victor Babes a l’Institut de Bacteriologia de Bucarest. El 1898 arriba a França. Després d’una estada curta a Frankfurt, amb Ehrlich, ingressa el 1900 al laboratori que Ilya Metchnikoff dirigeix a l’Institut Pasteur. El 1902 presenta la seva tesi sobre l’estudi de les Mastzellen. El 1926 és professor de l’Institut Pasteur. El 1928 és membre de l’Acadèmia de Medicina de París. Els seus treballs més importants fan referència a la serologia de les malalties infeccioses, i l’epidemiologia, en particular de la poliomièlitis. Fou autoritat mundial en l’estudi del virus de la poliomièlitis. També va destacar en l’estudi de la serologia de la sífilis. Va ser proposat candidat al Premi Nobel de Fisiologia o Medicina en tres convocatòries diferents entre els anys 1922 i 1931, obtenint avaluació positiva els anys 1930 i 1931. Ingressà com a Acadèmic d’Honor el 16 de maig de 1925.

(7) Wladislas B. Kopaczewski (Leczyca, Polònia, 27 de juny de 1886 – París, 5 de maig de 1953). Doctor en ciències, bioquímic, d’origen polonès, que va fer la seva carrera científica a França i Bèlgica. Va estudiar a Lodz, va fer el doctorat en ciències naturals a Berna i el 1911 era a l’Institut Pasteur de París. Es va naturalitzar francès l’any 1915, i el 1921 va presentar a París, la tesi sobre “Anaphylaxie et toxicité par contact”. Entre les seves línies de treball destaquen els estudis sobre la determinació de la càrrega elèctrica dels líquids; la química de les solucions col·loïdals i les seves aplicacions industrials; la farmacodinàmica dels col·loïdes. També va fer estudis sobre història de la ciència i biografies de grans científics francesos (Claude Bernard, Lavoisier, Pasteur, D’Arsonval). Igualment va ser professor a l’Institut des Hautes Études de Belgique. Va ingressar a l’Acadèmia el 16 de maig de 1925.

(8) Eliseo Cantón (San Isidro de Lules, Tucumán, Argentina, 15 d’octubre de 1861 – Buenos Aires, 21 de juny de 1931). Fou metge i polític. Va fer els estudis de medicina a Córdoba i Buenos Aires, llicenciant-se el 1886. Autor de treballs sobre el paludisme (1891, 1894) i les aigües minerals del nord del país. Va ser catedràtic de Història Natural Mèdica, i després (1900), de Clínica Obstètrica, de la Facultat de Medicina de Buenos Aires, de la que fou degà. Membre de l’Acadèmia de Medicina Argentina, en fou president en tres períodes: 1906-08, 1920-21 i 1924-26. Va impulsar la construcció de la Morgue de Buenos Aires. Dedicat a la política fou president de la cambra de diputats els anys 1908 i 1909. Ingressà a l’Acadèmia el 4 de maig de 1928.

(9) Sebastià Recasens i Girol (Barcelona, 15 d'abril de 1853 – Madrid, 14 d'agost de 1933). Cirurgià format a l'escola de Salvador Cardenal, llicenciat el 1882 i doctor el 1883 amb la tesi *“De la acción fisiológica de la digital y su empleo en las afecciones del corazón”*. El 1893 entrà com a cirurgià a l'Hospital de nens pobres de Barcelona i fou un destacat cirurgià infantil. Va fer oposicions a càtedra d'anatomia l'any 1898, i després guanyà la de Ginecologia de Madrid (1902). S'integrà plenament a la vida de la capital. Fou obstetra de la reina Victòria, membre de l'Acadèmia de Medicina de Madrid, 1906, amb un discurs sobre *“Tuberculosis genital de la mujer”*. Fou degà de la facultat de medicina, 1916 i president de l'Acadèmia Nacional de Medicina, 1928. La seva obra escrita fou molt extensa, destacant un *“Tratado de cirugía de la infancia”* (B, 1901), *“Tratado de Obstetricia”* (B, 1907) i *“Tratado de Ginecología”* (M, 1918). Va ingressar a l'Acadèmia el 20 de maig de 1932.

(10) Emil Abderhalden (Oberuzil, St. Gallen, Suïssa, 9 de març de 1877 – Zurich, 5 d'agost de 1950). Bioquímic suís. Va estudiar medicina a la universitat de Basilea. Professor de la universitat de Halle-Wittenberg, que en el seu temps va ser considerat una de les primeres autoritats mundials en el desenvolupament de la bioquímica. Va tenir molts deixebles de diferents països, entre ells, Manuel Dalmau de l'Institut de Fisiologia de Barcelona. Les seves aportacions a la metodologia de laboratori van ser molt nombroses i diverses proves van rebre el seu nom. Féu aportacions notables al coneixement dels aminoàcids i les proteïnes. El 1932 fou president de l'Acadèmia Leopoldina (oficialment fins el 1950). Fou considerat col·laborador del govern nazi, deportat l'any 1945, tot i que aviat pogué passar a Suïssa. Havia tingut 51 propostes, en 16 anys diferents per al premi Nobel. La seva obra, àdhuc la científica, ha estat discutida i revisada anys després de la seva mort. Ingressà a l'Acadèmia en la “fornada” del 17 de juny de 1932.

(11) Albert Calmette (Nice, 12 de juliol de 1863 – París, 29 d'octubre de 1933). En ingressar a l'Acadèmia, en la sessió del 17 de juny de 1932, era una de les personalitats més respectades de la medicina del seu temps, principalment pels seus treballs per a introduir una vacuna contra la tuberculosi, el BCG. Nascut a Niça, de petit la feina del pare, funcionari de prefectura, el van fer voltar molt. El 1881 va entrar a l'Escola de Medicina Naval de Brest. El 1883 va, com a ajudant metge de la marina, a l'expedició a Xina. Després anirà a l'Àfrica Occidental i Equatorial, i estarà durant dos anys a Saint-Pierre-et-Miquelon. Quan torna a França s'incorpora a l'Institut Pasteur. Organitzarà la filial de Saigon, i per desig personal de Pasteur dirigirà l'Institut de Lille, des de 1895, durant vint-i-cinc anys. La seva obra va ser molt àmplia. Havia tingut 77 propostes, en 16 anys diferents, entre 1907 i 1933, per a la concessió del premi Nobel.

(12) Walter Cannon (Prairie du Chien, Wisconsin, 19 d'octubre de 1871 – Lincoln, Massachusetts, 19 d'octubre de 1945). Bioquímic, estudià a Harvard, on es graduà el 1896. Fou professor d'aquesta universitat on desenvolupà un laboratori de Fisiologia, dels més importants del seu temps. Va acollir nombrosos deixebles de diversos països, entre ells alguns de l'Institut de Fisiologia de Barcelona, principalment Rossend Carrasco i Formiguera, als volts de 1920. Féu amiatat amb els fisiòlegs catalans, acollint-los, i donant suport a la República en els anys de la guerra civil. Va treballar en diversos camps, focalitzats, per ell mateix, per períodes, que van des de l'estudi de les sals de metalls pesants com a contrast en raigs X; estudis sobre l'homeostasi, la regulació de la glucèmia, la síndrome de la boca seca en estudis sobre la set. Va ingressar a l'Acadèmia en la sessió del 17 de juny de 1932. Fou proposat 31 vegades, en 14 anys diferents entre 1921 i 1945, per a rebre el premi Nobel.

(13) Karl Alexander Neuberger (Hannover, 29 de juny de 1877 – New York, 30 de maig de 1956). Bioquímic alemany, doctorat a Berlín l'any 1900 i professor de la universitat de Berlín des de 1913. Fou director de l'Institut de Bioquímica i Terapèutica experimental del Kaiser-Wilhelm-Institut, que l'any 1925 rebé el nom d'Institut de Bioquímica. En fou director fins que l'any 1934 en fou expulsat pel govern nazi. S'exilià i seguí la seva activitat docent a New York. Fou una de les persones que van influir més en el desenvolupament de la bioquímica moderna. Va ser el primer editor del "*Biochemische Zeitschrift*". En el seu institut va acollir i formar molts deixebles estrangers, entre ells Cèsar Pi-Sunyer i Bayo, i Jordi Folch i Pi, membres de l'Institut de Fisiologia de Barcelona. La seva recerca va orientar-se principalment a l'estudi dels enzims i la seva activitat, essent considerat un dels fundadors de l'enzimologia. El seus treballs més coneguts són a l'entorn del descobriment de la carboxilasa (1910), que catalitza la decarboxilació de l'àcid pirúvic. També estudià la fermentació alcohòlica de la glucosa. Fou nomenat Acadèmic d'Honor en la sessió de 17 de juny de 1932, en que també van ingressar a l'Acadèmia Albert Calmette, Emil Abderhalden i Walter B. Cannon. Va ser proposat candidat al Premi Nobel de Fisiologia o Medicina en cinc convocatòries diferents entre els anys 1920 i 1952, totes elles amb avaluació positiva.

(14) Hermann Wintz. (12 d'agost de 1887- 11 de juny de 1947). Va fer els estudis de medicina a Heidelberg, Freiburg i Erlangen. Va fer la tesi de doctorat sobre física de les radiacions. Va treballar principalment en radioteràpia. Era professor de Roentgenologia a la universitat d'Erlangen. Defensava el tractament del càncer utilitzant dosis molt elevades en temps molt curt. Fou rector de la Universitat d'Erlangen durant el nazisme i director de la Frauenklinik, on es feien avortaments forçats a dones de l'Europa oriental. Fou membre d'honor de l'Acadèmia de Barcelona el 18 de juny de 1940. La seva mort el 1947, als 59 anys, va evitar que fos jutjat en el judici contra els metges fet a Nuremberg l'any 1948.

(15) Gerhard Domagk (Lagow, Brandeburg, 30 d'octubre de 1895 – Burberg, 24 d'abril de 1964). Estudis de medicina a Kiel, trencats per la guerra mundial, acabats més tard. Treballà a les universitats de Greifswald i Münster, amb el prof. Walter Gross. Després passà a la indústria, als laboratoris IG Farben, de Wuppertal, on fou cap dels departaments de patologia experimental i de bacteriologia. Va estudiar el poder antibacterià d'alguns colorants i així va introduir el Prontosil, primera sulfamida útil en terapèutica de les infeccions, l'any 1932. Premi Nobel de Medicina de 1939, que hagué de refusar per imposició del govern nazi, i no va rebre fins el 1947. Introduí l'ús de la tiosemicarbazona en el tractament de la tuberculosi i en els últims anys va treballar en la quimioteràpia del càncer. Membre d'honor de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona des del 23 d'octubre de 1941.

(16) René Leriche (Roanne, Loire, 12 d'octubre de 1879 – Cassis, Bouches-du-Rhône, 28 de desembre de 1955). Cirurgjà i fisiòleg francès, que va treballar principalment en l'estudi de la cirurgia del sistema vegetatiu (simpàtic) i del dolor. Format a l'escola de Lyon, va fer la tesi l'any 1906 sobre la cirurgia del càncer gàstric. Amplià estudis a USA amb Halstead. Catedràtic de la universitat de Strasbourg l'any 1924, el 1936 ingressà al Collège de France. Quan la guerra va acceptar la presidència de l'Orde National des Médecins, amb el règim de Vichy (1940), tot i que en dimiteix a la fi de 1942. El 1945 és apartat dels medis oficials, encara que és elegit membre de l'Acadèmia de Medicina. Els seus treballs sobre el dolor són importants. Membre d'honor de l'Acadèmia de Barcelona el 21 de novembre de 1941.

(17) Hermann Mooser (Maienfeld, 3 de maig de 1891-Zurich, 20 de juny de 1971), estudis de medicina a Zurich i Lausanne i doctor per la Universitat de Zurich, 1920. Treballà als hospitals universitaris de Zurich i Basilea i aviat va passar a Mèxic, per una llarga estada, treballant a l'Hospital Americà. El 1930 és professor de Bacteriologia a la universitat de Mèxic. De 1936 a 1962 fou professor ordinari de Bacteriologia a la universitat de Zurich. Els seus estudis més importants són sobre el tipus exantemàtic i la patologia per Rickettsies. Va descriure les lesions conegudes com a "cossos de Mooser". Va diferenciar entre el tifus endèmic, transmès per les puces de les rates, i l'epidèmic clàssic, transmès per pols. Membre d'honor de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona des del 28 de març de 1942. L'any 1941 havia rebut el premi Marcel Benoist per a la recerca científica a Suïssa. Fou doctor HC de les universitats de Mèxic, Basilea i Hamburg.

(18) Gustav von Bergmann (Würzburg, 24 de desembre de 1878 – m. 16 de setembre de 1955). Fill d'un cirurgjà conegut, es va doctorar en medicina a Strasbourg l'any 1903. Catedràtic de Medicina interna de Marburg (1816), Frankfurt (1920) i de Berlín a la Charité (1927). Va estudiar principalment la patologia de l'aparell digestiu (ulcus, malalties del fetge i vies biliars), i del sistema nerviós vegetatiu. Autor, en col·laboració, d'un

Jacint Corbella i Corbella

“*Handbuch der normalen und pathologische Physiologie*”, i del “*Handbuch der inneren Medizin*”. Fou mestre i creador d'escola de medicina interna. Membre d'honor de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona des del 15 de desembre de 1943.

(19) Maurice Heitz-Boyer (París, 5 d'agost de 1876 – Souelha, Marroc, 28 de febrer de 1950). Feu els estudis de medicina a París, on presentà la tesi “*Essais d'instrumentation et de techniques nouvelles de suture*” (1908). Va destacar en la creació d'instrumental quirúrgic. Uròleg, el 1934 fou president de la Societat Francesa d'Urologia i el 1948 membre de l'Acadèmia de Medicina. Fou president, 'in absentia', de l'Acadèmia de Cirurgia de París. Autor de treballs importants sobre la tuberculosi renal. Durant la guerra mundial, de 1942 a 1945, va estar al Marroc, on havia operat personalitats importants i era metge del patxà de Marraqueix. Acadèmic honorari de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona el 21 d'abril de 1944.

COMENTARIS

La Reial Acadèmia de Barcelona, i després de Catalunya, ha nomenat fins ara 59 membres d'honor, a més d'una partida del segle XVIII que afectava a personal no sanitari, i que cauria en la visió de socis protectors. La normativa oficial, els estatuts, dirigits amb visió centralista, no permeté fer nomenaments d'“Acadèmics d'Honor” fins l'any 1945. Abans no existia aquesta figura. Només hi havia uns acadèmics honoraris, per a resoldre la jubilació o absentisme d'alguns numeraris. Per aquesta escaleta s'aprofità per nomenar els que, després de 1957, es van considerar Acadèmics d'Honor. En un cas es va recórrer a la figura del soci de mèrit”.

Fins a l'any 1945 en que es recull aquesta figura s'havien nomenat dinou persones, que són las que s'estudien en aquest treball. Després n'hi ha hagut 40 més, 25 d'elles fins que adopta el nom de Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (que va ser l'any 1992), i 15 des d'aleshores fins ara.

Dels 19 primers, entre 1915 i 1944, hi ha només 3 espanyols (Terradas, Ramon y Cajal, Recasens), i a més un quart que va fer els seus estudis i tasca mèdica a l'Argentina.

Dels setze estrangers (la norma recollia la diferència entre espanyols, que en principi podien ser només tres, i estrangers que podien ser un màxim de sis) són 5 americans (Argentina 2; USA, 2; Chile, 1), i 11 europeus (França, 5; Alemanya 5; Suïssa, 1)

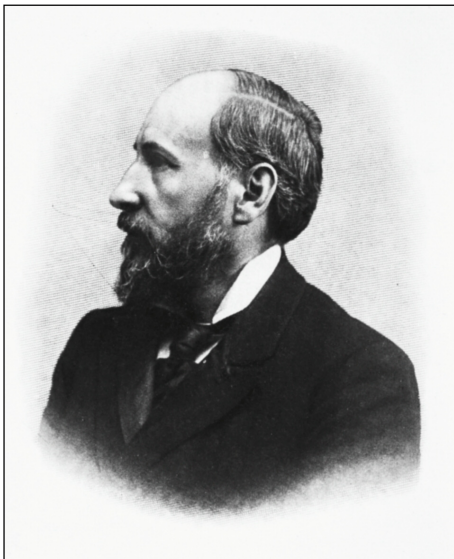
Respecte al nivell científic, dos tenien el premi Nobel de medicina (Cajal i Domagk), i altres 5 hi havien estat proposats (Levaditi, Abderhalden, Calmette, Cannon i Neuberg).

Els primers acadèmics d'Honor de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (1915-1945)

Dels sis nomenats entre els anys 1940 i 1944, quatre eren alemanys (un fou incriminat en un dels judicis "col·laterals" de Nuremberg) i dos francesos considerats col·laboracionistes.

Pel que fa als períodes posteriors, quan el nomenament d'acadèmics d'honor ja està regularitzat, dels 25 nomenats fins a 1992 (canvi de nom de l'Acadèmia), només 3 tenien el premi Nobel de medicina (Fleming, Ochoa i von Euler). Dels 15 següents, a partir de 1996, tres tenien aquest premi (Watson, Levi-Montalcini i Dausset).

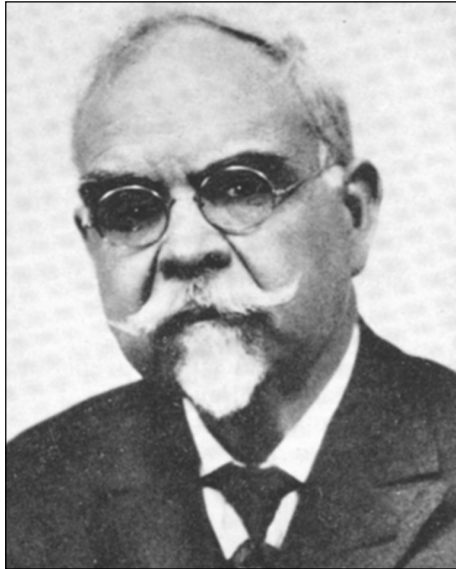
Un altre aspecte és el de reconèixer la vàlua dels científics catalans que han desenvolupat la part principal de la seva feina fora del país. En el primer període hi ha Sebastià Recasens, que feu el treball a Madrid. (1/19) En el segon hi ha Josep Trueta (Oxford), Francesc Duran Reynals (USA), Antoni Cortés Lladó (Sevilla) Joan Oró (USA), Joan Cuatrecasas (Argentina) i Frederic Mayor Zaragoza (Madrid). (6/25). En el període en que l'Acadèmia té el nom de Catalunya, la proporció és més alta, amb: Valentí Fuster, Carles Vallbona, David Cardús, Xavier Pi-Sunyer, Carles Cordon, Joan Massagué i Angel Pellicer, tots als USA, i encara Pere Brugada a Bèlgica (8/15).

Santiago Ramón y Cajal

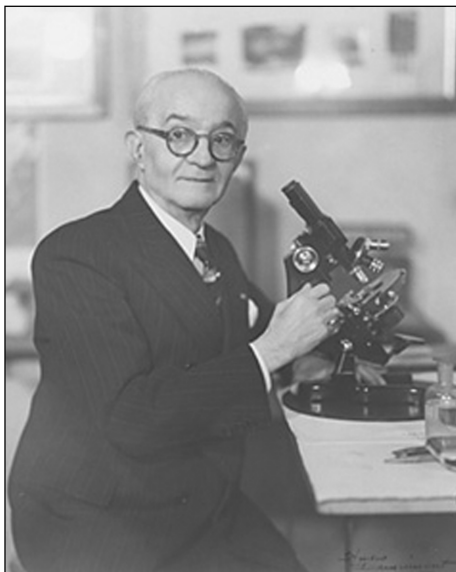
Albert Calmette

Rodolf H. Matas

Walter B. Cannon

Constantin Levaditi

René Leriche